

Crònica de la XVIII Jornada

JUNTA DIRECTIVA DE LA SCATERM

El 27 de maig va tenir lloc la jornada anual de la Societat Catalana de Terminologia (SCATERM). En la XVIII Jornada de la SCATERM: «La terminologia en la comunicació de la COVID-19», s'hi havien inscrit un centenar de persones des de diferents poblacions catalanes, però —gràcies al format en línia— també des de Palma, València, Donostia, Sevilla, Ferrol, París, Lima, Ginebra, Romania, Polònia... Aquesta és la principal virtut de l'entorn virtual i nosaltres ho celebrem.

A les deu en punt del matí d'un dijous de primavera i per segon any consecutiu, Ester Bonet, presidenta de la SCATERM, donava la benvinguda als assistents des d'un racó bonic de casa seva. A continuació, Teresa Cabré, presidenta de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC),¹ va fer un apunt sobre l'objectiu de la jornada, pensada per tractar específicament sobre terminologia i no sobre el discurs com en les jornades recents de l'IEC, i ens va recordar que els termes per ells mateixos ja ens parlen sobre ideologia.

Després, Ester Bonet va presentar Sergi Cortiñas, president de la Societat Catalana de Comunicació i director de l'Observatori de la Comunicació Científica de la Universitat Pompeu Fabra (UPF), que ens va oferir la conferència «La terminologia i la comunicació durant la crisi de la COVID-19. Una visió des del periodisme científic». L'expert en comunicació científica va començar la seva intervenció assenyalant els reptes en la comunicació periodística actual pel fet que el públic és molt divers i es genera un excés d'informació. També va remarcar la importància de l'especialització en aquest context comunicatiu. «Quina és la feina dels divulgadors?», es va preguntar. Una doble feina: informar de les novetats i divulgar ciència. I això s'aconsegueix, segons Cortiñas, quan el periodista és creatiu i inno-

1. Quan es va dur a terme aquesta activitat, Teresa Cabré presidia la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC). Des del setembre del 2021, però, ocupa la Presidència de l'IEC.

vador. Insistent en aquesta línia, va remarcar que s'han d'aprofitar els recursos literaris per assegurar l'èxit de la divulgació científica (narrativització, metàfora, hipèrbole, ironia, humor, personificació...). És a dir, caldria construir ponts entre ciència i literatura o entre ciència i art.

D'altra banda, el conferenciant va emfasitzar que «la divulgació és una eina magnífica per introduir termes nous», però no se n'han de fer servir en excés. De fet, la comunicació científica és el terreny de vulgarització de la ciència. Així doncs, quan un terme apareix per primera vegada en un text, cal fer un esforç perquè sigui transparent, amb els recursos que calgui. Va insistir que, per aquest motiu, incloure termes científics en els titulars frena l'accés a la informació de la notícia, perquè els parlants tenen prevenció contra els continguts massa especialitzats. I va posar exemples de comunicació subliminar.

Finalment, Cortiñas va alertar que en la comunicació científica també cal estar atents a la politització de la informació, als perills de la desinformació i de la falsa ciència o al discurs de la por. I va reconèixer que durant la pandèmia hi ha hagut un aprenentatge continuat en l'aspecte terminològic de la malaltia (ús de majúscules o minúscules, gènere femení o masculí, precisió dels termes...).

En el torn de preguntes, Francesc Galera, tresorer de la SCATERM, va adreçar al conferenciant algunes preguntes dels assistents, com ara la que li va fer Teresa Cabré sobre si no pot arribar a ser contradictori el desig de divulgació i el rigor científic, a la qual cosa Sergi Cortiñas va respondre que hi ha exemples en tots els sentits, però que es pot atreure el lector i presentar una informació del tot rigorosa de manera simultània.

Després d'una pausa breu, Rosa Estopà, professora de la UPF i vicepresidenta de la SCATERM, va presentar els panelistes als quals havia adreçat una reflexió prèvia relativa al fet que només entre el 10 % i el 15 % de la terminologia acaba transferida a la ciutadania, però els estàndards en la pandèmia s'han trencat. Molts termes han entrat simultàniament en l'àmbit científic i en la comunicació pública. Com es gestiona aquest fenomen i quines conseqüències té? I com pot entendre el pacient la comunicació de la seva malaltia sense que la terminologia es trivialitzi?

En el primer torn, M. Antònia Julià, cap de projectes de l'àmbit biomèdic del TERMCAT, va explicar la cronologia de la COVID-19 des del punt de vista terminològic constatant que el coneixement de la malaltia ha evolucionat a gran velocitat i de manera global a tot el món. Va posar èmfasi en el fet que el procés de neologia, evolució i desterminologització ha estat molt accelerat. I va exposar tots els recursos desplegats pel TERMCAT per a la difusió de la terminologia relacionada amb la pandèmia.

En segon lloc, Elisabet Garcia, gerenta d'Innovació de l'Àrea de Ciutadania, Innovació i Usuari del Servei Català de la Salut, va remarcar que al llarg de la pan-

dèmia aquest servei ha optat per un llenguatge tranquil·litzador i ha defugit el llenguatge militar. També va recordar que s'han popularitzat termes ja existents, com ara *aerosol*, *aïllament*, *confinament* i *contagi*, i d'altres de menys usats, com ara *càrrega viral*, *corba epidèmica*, *respirador* i *soca*. I, alhora, se n'han hagut de crear de nous (*bombolla de convivència*, *riscòmetre*...). En aquest sentit, han comptat amb l'assessorament d'epidemiòlegs i s'ha recorregut constantment al TERMCAT.

A continuació, Gabriel Heras, metge especialista en medicina intensiva, que actualment és cap de servei a l'Hospital Comarcal Santa Ana de Motril (Granada) i director del Proyecto Internacional de Investigación para la Humanización de la Asistencia Sanitaria (Projecte HU-CI), va valorar el fet que la pandèmia ha fet accessible la feina que fa el personal dels hospitals i el llenguatge que utilitzen. Va fer també una crítica molt explícita de l'ús del llenguatge bèl·lic aplicat a la pandèmia. Un dels objectius principals del projecte que dirigeix ha estat fer possible la comunicació amb les famílies que no podien anar a l'hospital arran del confinament i que han pogut comunicar-se amb metges i pacients gràcies a la tecnologia. Va acabar indicant que la seva aspiració màxima seria que s'humanitzessin tots els àmbits de la vida: des de la policia a l'administració de la justícia.

En l'últim torn de la taula rodona, Núria Comas, assessora lingüística de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals (CCMA), va explicar com treballen en la CCMA: els assessors lingüístics detecten els dubtes dels redactors i, posteriorment, es redacten fitxes que es recullen al portal ÉsAdir perquè hi tinguin accés tots els redactors, periodistes i presentadors. Pel que fa a la gestió informativa de la pandèmia, va assenyalar que hi ha dubtes recurrents (com ara el gènere i el nombre d'alguns termes, la pronunciació...) i que, alhora, també es recollien dubtes específics sobre neologismes: per exemple, *COVID-19* (paraula aguda) o *distància social* (neologisme semàntic; primer es va parlar de *distància de seguretat*). Un altre aspecte a avaluar ha estat la conveniència de fer servir uns termes o altres (*vaccí* —més genuí— o *vacuna* —que prové del castellà—). La CCMA s'ha decantat finalment per *vacuna*. Per tant, la intervenció dels assessors lingüístics s'ha centrat en tres àmbits d'actuació diferents: els errors recurrents, els dubtes sobre neologismes i l'adopció de criteris.

A continuació, Francesc Galera va gestionar de nou l'ordre de les paraules demanades pels assistents. En aquest espai, M. Antònia Julià va destacar els problemes compartits amb terminòlegs d'altres llengües europees en la creació de la terminologia, la qual cosa hauria de facilitar canals de cooperació de cara al futur. I Elisabet Garcia va destacar la diversitat de formats que s'han elaborat per difondre la informació a diferents públics (per exemple, preguntes més freqüents) i en diverses llengües (fins a vint-i-dues en alguns casos).

En les conclusions de la jornada, Rosa Estopà va remarcar algunes de les

idees principals que s'havien desplegat en les intervencions precedents, com ara el canvi en la metodologia de treball terminològic durant la gestió d'aquesta pandèmia (un dels canvis més importants, el de l'escolta activa dels especialistes i els pacients); la necessitat de traçar ponts amb diversos interlocutors i la posada en valor d'un tema especialitzat que afecta la nostra salut. Seguidament, va apuntar altres temes tractats més tangencialment: per exemple, la ideologia tant dels termes (*confinament vs. tancament*) com de les metàfores. Va concloure que sempre es produeix un procés de selecció davant de la variació lèxica o terminològica i que això, evidentment, té conseqüències en la nostra comunicació. «El seguiment d'aquests aspectes queda pendent per a una altra ocasió», va proposar.

Finalment, Ester Bonet va tancar la jornada i va agrair l'assistència de les persones que l'havien seguida mitjançant Zoom o per YouTube. En aquesta segona plataforma, podeu veure el vídeo de totes les intervencions (<https://www.youtube.com/watch?v=ZfNNO-oXJQ0>). També podeu recuperar l'activitat de difusió que se'n va fer a Twitter a través de l'etiqueta #JornadaSCATERM2021. Esperem que l'any vinent puguem compartir un altre fòrum de debat amb tots els apassionats dels llenguatges d'especialitat.